

Лисенко С.О.,
доктор юридичних наук, професор,
ПрАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
директор Інституту безпеки,
м. Київ, Україна,

ВДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМКІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В УПРАВЛІННІ СИЛАМИ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ЗГІДНО ОСТАННІХ ЗМІН В МІЖНАРОДНІЙ ОБСТАНОВЦІ

Останні зміни в міжнародній обстановці значно вплинули на стратегію безпеки та оборони України. Російська агресія, яка триває з 2014 року і перейшла в повномасштабне вторгнення у 2022 році, створила виклики, які вимагають адаптації стратегічного планування. У сучасних умовах сили безпеки та оборони України стикаються з необхідністю оптимізації управління, підвищення ефективності використання ресурсів та інтеграції міжнародної допомоги.

Метою цієї доповіді є аналіз ключових напрямків стратегічного планування в управлінні силами безпеки та оборони України, з акцентом на вирішення актуальних проблем, пов'язаних із кадровими ресурсами, навчанням персоналу та забезпеченням боєприпасами. Особлива увага приділяється міжнародній співпраці, яка відіграє вирішальну роль у зміцненні оборонного потенціалу держави.

Одним із найбільших викликів для України є кадровий дефіцит у збройних силах. Аналогічна проблема існує і в російській армії. Для обох сторін важливим є набір нових солдатів, проте процес підготовки новобранців відрізняється. Росія за перші два роки повномасштабної війни втратила значну кількість старших офіцерів, які могли б навчати новий персонал. Це створило серйозний кадровий вакуум, який ускладнює ефективне навчання солдатів.

На відміну від росії, Україна отримує підтримку від понад 50 країн світу, що дозволяє частково компенсувати недоліки в навчанні завдяки іноземним інструкторам і спільним тренувальним програмам. Однак це також потребує інтеграції іноземного досвіду в українські реалії та розробки уніфікованих методик підготовки військовослужбовців.

Забезпечення сил безпеки і оборони боєприпасами та військовою технікою є ще одним важливим напрямком стратегічного планування. Росія адаптувала свою економіку до умов війни, перейшовши до режиму воєнної економіки та отримуючи допомогу від країн, таких як Іран, Північна Корея та, частково, Китай.

Україна ж користується підтримкою західних партнерів, отримуючи сучасні зразки озброєнь, боєприпаси та технічну допомогу. Це створює певну залежність від міжнародної підтримки, однак одночасно дозволяє Україні впроваджувати інноваційні підходи до ведення бойових дій та логістики [1]. Наприклад, західні системи управління забезпечують ефективнішу координацію військових операцій, ніж радянські моделі, на яких продовжує базуватися російська армія.

Одним із ключових моментів є здатність України та її партнерів передбачати майбутні операції росії, зокрема можливі наступи. Контр-наступальні дії України, такі як операція в Курській області, показали не лише можливість ефективної оборони, а й досягнення стратегічних успіхів, включаючи проникнення на територію росії. Це створює додатковий тиск на логістичні лінії противника та послаблює його бойовий потенціал.

На Донбасі ситуація залишається складною. Росія повільно просувається вперед, зазнаючи значних втрат, тоді як Україна демонструє мужність та ефективність у захисті своїх позицій. Війна на виснаження ставить перед обома сторонами однакові проблеми — кадровий дефіцит, забезпечення матеріально-технічними ресурсами та пошук нових стратегічних підходів.

У результаті Курського контрнаступу Україна досягла низки успіхів, але також зіткнулася з викликами, які потребують перегляду тактичних і стратегічних підходів. Очікувалося, що росія буде змушена відвести додаткові війська з Донбасу для вирішення ситуації в Курській області, однак цього не сталося. Це підкреслює складність створення ефективної стратегії, яка враховує багаторівневі аспекти — стратегічний, тактичний і оперативний.

На стратегічному рівні Україна створює для росії дилему: продовження бойових дій на території рф підриває заяви російського керівництва про успішний захист "батьківщини". Це створює внутрішні дискусії у росії про можливі зміни пріоритетів, однак наразі основний фокус залишається на

Донбасі. Така дилема також відкриває можливості для України у подальшій розробці планів контрнаступу. Російські амбіції у війні з Україною виходять за межі лише одного конфлікту. Політичні цілі росії передбачають значно ширший вплив, який може тривати навіть після завершення активної фази війни в Україні [2; 3]. У цьому контексті важливо оцінити поточний стан і перспективи відновлення російського військового потенціалу.

Росія стикається з викликами у відновленні своїх військових можливостей. Хоча чисельність російської армії зросла за рахунок мобілізації, якість підготовки новобранців та використаного військового обладнання значно знизилася. Використання техніки 1960-х років свідчить про вичерпання сучасних ресурсів і залежність від застарілих запасів. Водночас промисловий потенціал росії не дозволяє швидко відновлювати сучасну техніку. Темпи виробництва танків, артилерії та ракет спрямовані лише на компенсацію поточних втрат, а не на відновлення до рівня 2022 року.

Відновлення військового потенціалу росії залежить від закінчення війни. Для досягнення попереднього рівня якості й кількості їм необхідно кілька років, а також значні фінансові витрати. Однак це ставить перед російським урядом дилему — продовжувати інвестувати у військову сферу чи спрямувати ресурси на інші соціальні потреби, такі як освіта чи охорона здоров'я. Такий вибір може вплинути на внутрішню стабільність країни в довгостроковій перспективі.

Ключовим аспектом продовження ефективного опору для України є розвиток власних оборонних виробничих потужностей. Хоча міжнародна допомога є суттєвою, залежність від неї може стати ризиком у довгостроковій перспективі. Нарощування виробництва боєприпасів і техніки на території України дозволить зменшити цей ризик, одночасно зміцнюючи оборонний потенціал держави.

Міжнародна підтримка є критично важливою для успішного стратегічного планування в Україні. Серед ключових ініціатив можна виділити NSATU (Навчально-допоміжний осередок НАТО) та JАТЕС (Об'єднаний центр підготовки НАТО-Україна). JАТЕС, як перша спільна інституція НАТО-Україна, діє під керівництвом Командування НАТО з питань трансформації, інтегруючи уроки, засвоєні Україною, у допомогу, навчання та розвиток систем озброєнь.

Крім того, на саміті НАТО у Вашингтоні було погоджено виділення 40 мільярдів євро для України на наступний рік, що підкреслює довгостроковий характер цієї підтримки. Ця співпраця не лише сприяє посиленню оборонного потенціалу України, а й формує майбутню військової стратегії для НАТО [4]. Зокрема, уроки, засвоєні з війни в Україні, впливають на розробку нових підходів до використання безпілотників, штучного інтелекту (ШІ) та інших сучасних технологій. Наприклад, інтеграція ШІ в системи зброї та сенсори підвищує їхню ефективність, що стає важливим фактором у сучасній війні.

Одним із важливих уроків війни є значення психологічного аспекту. Українські військові демонструють високий рівень мотивації, оскільки чітко усвідомлюють мету своєї боротьби. На відміну від цього, російські війська страждають від деморалізації через відсутність зрозумілих цілей. Цей моральний компонент, разом із сучасними технологіями, значно підвищує боєздатність України навіть за умов чисельної переваги противника [5]. Війна в Україні демонструє важливість комбінації старих і нових підходів. Хоча артилерія, окопна тактика та масовані атаки залишаються частиною бойових дій, сучасні технології, такі як безпілотники, гіперзвукові ракети, кіберзасоби та космічні платформи, змінюють правила гри. Поєднання цих елементів вимагає адаптації до умов війни, що включають як традиційні, так і новітні підходи.

Україна з 2014 року перейшла до моделі командування місіями, що базується на досвіді західних партнерів. Цей підхід дозволяє оперативніше приймати рішення на полі бою, тоді як російська ієрархічна система, залежна від централізованих рішень, значно менш ефективна. Навчання українських офіцерів і старшин у рамках міжнародних програм підвищило загальну боєздатність збройних сил.

Відтак, для оновлення стратегічних планів для управління силами безпеки та оборони України необхідно ввести наступні пункти: 1) Поглиблювати співпрацю з міжнародними партнерами через програми на кшталт JАТЕС та NSАTU; 2) Інвестувати у розвиток сучасних технологій, таких як ШІ, безпілотники та кіберзасоби; 3) Підтримувати високий моральний дух військовослужбовців через

чітке формулювання цілей та підвищення соціального захисту; 4) Зберігати баланс між адаптацією до сучасних технологій та використанням перевірених підходів минулого. Майбутні дослідження мають бути зосереджені на вивченні впливу інноваційних технологій на тактичний і стратегічний рівні війни, а також на удосконаленні моделі командування місіями.

Список використаних джерел:

1. Підходи, практики, принципи і стандарти НАТО у секторі безпеки і оборони України. *Кабінет Міністрів України*. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidkhody-praktyky-pryntsypy-i-standarty-nato-u-sektori-bezpeky-i-oborony-ukrainy-prezentovana-broshura> (дата звернення 07.12.2024)
2. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія. В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. К. : НІСД, 2010. 288 с
3. О.О. Резнікова, В.Ю. Цюкало. Формування системи стратегічного планування і прогнозування у сфері національної безпеки. *Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень*. 2015. № 20. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/formuvannya-sistemi-strategichnogo-planuvannya-i-prognozuvannya-u> (дата звернення 07.12.2024)
4. АрміяInform. Стратегія воєнної безпеки України: цілі, принципи, аспекти. URL: <https://armyinform.com.ua/> (дата звернення 07.12.2024).
5. Центр Разумкова. *Міжнародне безпекове середовище під час війни в Україні* [Лекція]. URL: <https://razumkov.org.ua/> (дата звернення 07.12.2024).